10 maart 2020

Oplegger bij het 'Bosplan 2020 – 2030, onderweg naar 100 jaar Amsterdamse Bos' (als basis voor collegevoordrachten Amstelveen en Amsterdam)

1. Inleiding

Deze bestuurlijke notitie is de oplegger bij het 'Bosplan 2020 – 2030, onderweg naar 100 jaar Amsterdamse Bos. Dit is het nieuwe plan voor het Amsterdamse Bos, opgesteld door de gemeente Amsterdam en de gemeente Amstelveen. De belangrijkste bestuurlijke elementen van het plan zijn opgenomen in deze notitie.

2. Doel en ambities

Wethouders Gordon en Ivens hebben de opdracht verstrekt om een nieuw plan voor het Amsterdamse Bos op te stellen. Dit plan geeft een duidelijk beeld van onze gezamenlijke ambities, kaders en te varen koers. Voor het Amsterdamse Bos als natuurgebied en recreatiegebied.

Het Amsterdamse Bos is 1000 hectare groot en een polderbos op kleibodem. Dit is zeldzaam in Nederland. Op de natuurwaardenkaart van de gemeente Amsterdam zijn het Amsterdamse Bos, de zuidelijke oeverlanden van de Nieuwe Meer en de Amstelveense Poel aangegeven als toplocatie (klasse natuurwaarde respectievelijk 4 en 5 (schaal 1-5). Als natuurgebied levert het Amsterdamse Bos een biotoop met 150 verschillende boomsoorten en honderden dier- en plantsoorten. De 200.000 bomen die er staan leveren bovendien een belangrijk aandeel in de luchtkwaliteit van de omgeving: jaarlijks binden ze 530 ton aan CO2 en filteren ze fijnstof, ozon en stikstof.

Het doel is de natuur nog meer te beschermen en verbeteren, terwijl er ruimte blijft voor vrijetijdsbesteding.

Deze doelstelling is ook leidend bij het formuleren van onze ambities.

Onze ambities hebben we onderverdeeld in vier thema's:

1. Beschermen: we beschrijven hoe wij de natuurwaarde voor de stedelijke omgeving willen behouden en versterken. Dit doen we bijvoorbeeld door extra stukjes natuur te ontwikkelen en bomen en dieren meer ruimte te geven door bijvoorbeeld paden te verwijderen (minder verstoring). We werken toe naar een situatie waarin achterstallig onderhoud verleden tijd is en waarbij een oplossing is gevonden voor het structurele financiële tekort van het Bos. De gevolgen van klimaatveranderingen, plagen en ziekten worden gemonitord en aangepakt. Daarnaast wordt beschreven dat duurzaamheidsmaatregelen bijdragen aan de klimaatdoelstellingen van de stad. Het landschappelijke en cultuurhistorische ontwerp is voor al deze ontwikkelingen het vertrekpunt.

2. Bereikbaar: hierin benadrukken we het belang van bereikbaarheid en toegankelijkheid van het Bos. De bereikbaarheid wordt verbeterd door aantrekkelijke fietsroutes (Sportas) en betere doorgaande fietsroutes in het Bos, en door beter OV naar het Bos. We zetten ons in bij de vervoersregio om het OV naar het Bos te verbeteren. Er komen goede alternatieven voor de auto. Toename van het autoverkeer naar en in het Bos is ongewenst. Er wordt een vergoeding gevraagd voor parkeren in het gehele Bos. Het gebruik van de doorgaande weg als drukke sluiproute voor autoverkeer wordt tegengegaan. De entreegebieden van het Bos worden verbeterd.

3. Benutten: we gaan de natuurwaarde verder verstevigen onder meer door aanleg van 7 hectare nieuwe natuur door het verwijderen van vooral teerhoudende paden, aanleg van nieuwe ecologische verbindingen met poelen en het uitbreiden van begrazing door Schotse Hooglanders.
We gaan de ondernemers in het Bos activeren en faciliteren (door samenwerking, kennisdeling en eenduidigheid te organiseren). Voor enkele nieuwe kleinschalige voorzieningen schetsen we een kader waardoor de ontwikkeling naadloos kan aansluiten op de moderne behoeften van de bezoeker. Daarnaast gaan we ons als Bos verder ontwikkelen als groen decor voor natuureducatie en sportactiviteiten in de

openbare ruimte. Bovendien willen wij de positie van het Bos als kunst- en cultuurbestemming verder uitbouwen, zowel op het Cultuureiland als in de openbare ruimte van het Bos.

4. Bekend: we gaan de veelzijdigheid van het Bos benadrukken. Zo helpen we de spreiding van de drukte in het Bos.

3. Aanleidingen Bosplan: nieuwe dynamiek

Centraal stadsbos met groeiend aantal bezoekers

In de groeiende metropool krijgt het Bos als centraal stadsbos steeds meer betekenis als rust-, recreatie- en natuurgebied.

Goede balans vinden tussen verschillende soorten gebruik

De omgeving rond het Amsterdamse Bos verandert snel. De komende jaren moeten we een goede balans vinden tussen de groene en maatschappelijke functie, binnen de grenzen van wat ecologisch, maatschappelijk en financieel verantwoord is

Gevolgen klimaatveranderingen

Onder andere door de jarenlange toename van uitstootgassen verandert het klimaat. Dit zorgt steeds vaker voor extreme weersituaties. Ook het Bos lijdt hieronder.

4. Gebiedszonering

We moeten de natuurkwaliteit, het historisch ontwerp en de maatschappelijke waarde van het Bos garanderen. Het Bos is in drie zones ingedeeld: een activiteiten-, een rust- en een natuurzone. Deze indeling vormt de belangrijkste toetsing voor alle toekomstige ontwikkelingen. De natuur- en rustzone worden uitgebreid met (nieuwe) begrazingsgebieden, omgeving heuvel en de (nieuwe) ecologische zone 'de Groene AS'. De activiteitenzone is met circa 20% verkleind tot alleen de randen van het Bos, enkele locaties langs de doorgaande weg en de centrale activiteiten as tussen Boswinkel en Bostheater (zie kaarten op blz. 3). Samen met de overige toetsinstrumenten, zoals het bestemmingsplan, is de zonering het kader van waaruit we kunnen reageren en anticiperen op nieuwe ontwikkelingen, met in het achterhoofd de groene en maatschappelijke functie van het Bos. In natuur- en rustzone vinden geen evenementen plaats en is geen ruimte voor recreatieve voorzieningen. De natuurzone blijft een verbodsgebied voor honden.

Beslispunt Colleges
Akkoord op het voorstel aanpassing gebiedszonering Amsterdamse Bos, waarbij de natuur- en rustzonering in het Bos wordt uitgebreid.

5. Zeggenschap en financiering

We streven naar een andere besturing van het Bos waarbij de gemeente Amstelveen ook mee besluit. Het Bos is eigendom van de gemeente Amsterdam, maar ligt grotendeels op het grondgebied van Amstelveen. Het wordt door veel Amstelveners met plezier gebruikt en het is voor het bestuur en de inwoners van Amstelveen soms moeilijk uit te leggen dat ze niet over het Bos gaat. Amsterdam wenst dat Amstelveen structureel meedenkt en meebetaalt aan beheer, onderhoud en ontwikkeling. Amstelveen betaalt echter principieel niet mee aan het private eigendom van anderen, ook al is dit een buurgemeente.

Amsterdam en Amstelveen willen op korte termijn opties in beeld hebben over een gezamenlijke verantwoordelijkheid voor het Bos. Hiervoor worden samen mogelijke formele constructies van zeggenschap en financiering verkend.
Amstelveen en Amsterdam bekijken nu hoe Amstelveen kan bijdragen aan de beheerkosten,

Beslispunt Colleges
Eind dit jaar zullen de wethouders Amsterdamse Bos van de gemeenten Amstelveen en Amsterdam een voorstel voorleggen aan haar Colleges over de besturing en financiering van het Bos.

6. Bestuurlijke elementen 'Bosplan 2020 – 2030' per thema.

Thema 1: Beschermen

Wegwerken achterstallig onderhoud

Een belangrijke opgave is het wegwerken van achterstallig onderhoud aan voorzieningen, groen, paden en bruggen. Op basis van NEN inspectiegegevens en SSK ramingen wordt jaarlijks een incidentele aanvraag ingediend binnen het programma stadsbehoud. Doel is het achterstallig onderhoud binnen 5 jaar weg te werken.
Er is een inhaalslag nodig om achterstallig onderhoud in het Bos in te lopen. In elke begrotingsronde en voorjaarsnota worden hiervoor aanvragen gedaan. Daarvoor wordt gekeken naar de mogelijkheden binnen het programma Stadsbehoud, het Stedelijk Mobiliteitsfonds en middelen uit andere programma's en sectoren die een relatie hebben met de groene stad.

Beslispunten Colleges

Akkoord te gaan het achterstallig onderhoud van het Bos binnen 5 jaar weg te werken. Op basis van NEN inspecties en SSK ramingen worden daarvoor jaarlijks incidentele aanvragen ingediend onder andere binnen het programma stadsbehoud van de gemeente Amsterdam.

Duurzaam instandhouden

Met de uitvoering van nieuwe meerjaren onderhoudsprogramma's voor onder meer verhardingen, bruggen, water en groen wordt het Bos duurzaam instand gehouden. Het Bos is in alle assets van de gemeente Amsterdam opgenomen. Er ligt wel een opgave om de duurzame instandhouding van het Bos te financieren

Extra inkomsten zijn te verwachten uit tariefsverhoging voor verhuur vastgoed en evenementen, sponsoring bedrijfsleven, nieuwe kleinschalige voorzieningen en een vergoeding voor parkeren.
Een besparing zit in het verminderen van paden en lagere kosten voor zorgplicht.

Er wordt onderzocht hoe Amstelveen en Amsterdam gedeelde verantwoordelijkheid nemen voor het Bos. Hiervoor worden op korte termijn formele constructies van zeggenschap en financiering verkend (zie ook thema benutten).

Beslispunt Colleges
Akkoord te gaan het structurele onderhoudsbudget van het Bos gefaseerd te verhogen. Op dit moment is er een structureel te kort van € 2,7 miljoen op het onderhoudsbudget. Daarbij wordt in 2020-2021 onder meer gekeken naar de volgende mogelijkheden:

- Verhogen structurele bijdrage Amsterdam vanuit programma stadsbehoud
- Structurele bijdrage Amstelveen
- Uitbreiden vergoeding parkeren en verhogen eigen inkomsten

Nieuwe hondenzonering
Op dit moment is 90% van het Bos losloopgebied voor honden. We zien dat het Bos steeds meer tegen de grenzen van het huidige beleid aan zit. Loslopende honden hebben een grote impact op de natuur. Velen jagen in bospercelen. Door toenemende drukte nemen de conflicten tussen hondenbezitters en andere recreatieve gebruikers toe. Het aantal (bijt)incidenten is ook toegenomen.

We maken een nieuwe hondenzonering. Uitgangspunt is dat er een groter gebied met aanlijnplicht voor honden komt. Er komt één aaneengesloten deel van het Bos waar honden los mogen lopen. In de losloopgebieden bekijken we de mogelijkheden om honden uit de bosvakken te weren om de natuurwaarden te beschermen. Ter compensatie maken we op bepaalde plekken in het Bos natuurlijke hondenspeelplaatsen.

Beslispunt Colleges
In 2021-2022 zullen de wethouders Amsterdamse Bos van de gemeenten Amstelveen en Amsterdam een voorstel voorleggen aan haar Colleges over de nieuwe hondenzonering Amsterdamse Bos. Het uitgangspunt is dat er minder losloopgebieden en meer aanlijngebieden voor honden komen.

Thema 2: bereikbaar

Openbaar vervoer
Nu komt slechts 3% van de bezoekers met het openbaar vervoer naar het Bos. Zo kan een simpele oplossing als het geven van de naam ‘Amsterdamse Bos’ aan een bushalte al een bijdrage leveren. Maar liefst 61% van de bezoekers komt met de auto.

Beslispunt Colleges
Akkoord op onderzoek door Amstelveen en Amsterdam, in afstemming met vervoerregio en vervoerders, naar mogelijkheden om binnen de huidige financiële en praktische situatie de rol van het OV te vergroten.

Vergoeding voor parkeren
De parkeervoorzieningen in het Bos zijn bestemd voor recreanten en sporters. In 2018 is een vergoeding voor parkeren ingevoerd in het entreegebied van het Amsterdamse Bos. De eerste resultaten zijn goed. Het aantal auto’s van langparkeerders van de Zuidas en de buurt is flink gedaald, waardoor er op de meeste dagen weer plek is voor de Bosbezoeker. Wel is er, zoals verwacht, een zogenaamd ‘waterbedeffect’ naar bijvoorbeeld de Nieuwe Kalfjeslaan. Om dit te verminderen en fietsen, ov en wandelen verder te promoten, onderzoeken we of we op meerdere plekken in het Bos een vergoeding voor parkeren in te voeren. De

opbrengsten gaan naar beheer en onderhoud van het Bos (Twiske model: privaatrechtelijke vergoeding voor parkeren achter slagbomen).We gaan onderzoeken de vergoeding van de parkeeropbrengsten worden gebruikt voor het beheer en onderhoud van het Bos.

Beslispunt Colleges
Akkoord te gaan met een onderzoek naar de gefaseerde invoering van een vergoeding voor parkeren in het Amsterdamse Bos. De wethouder Amsterdamse Bos bereidt in 2020/ 2021, in nadere afstemming met de gemeente Amstelveen en stadsdeel Zuid hiertoe een voorstel voor.

Thema 3: benutten

Verhogen biodiversiteit, realisatie meer bosareaal

Het bosareaal in de natuur- en rustzone wordt vergroot door 7,5 hectare aan paden te verwijderen (zie ook kansenkaart natuur en recreatie 4.1). Hierdoor ontstaat meer aaneengesloten natuur en rustige boskernen en wordt de biodiversiteit verhoogd. De te verwijderen paden zijn vooral overbodige en parallelle paden, die weinig worden gebruikt.

Beslispunt Colleges

Akkoord te gaan met het vergroten van het bosareaal met 7,5 hectare in de periode 2021-2023 door het verwijderen van paden. Hiervoor worden in de Amsterdamse begrotingsronde en voorjaarsnota op basis van SSK ramingen aanvragen gedaan.

Versterken ecologische verbindingen

De natuur staat onder druk door een steeds intensiever gebruik van de beschikbare ruimte in en om het Bos. Door de natuurgebieden in en rond het Bos met elkaar te verbinden ontstaat natuur die tegen een stootje kan. Bestaande verbindingszones worden versterkt door aanleg van natuurvriendelijke oevers, rietmoeras en poelen, langs de Ringvaart, in het Schinkelbos en bij de Bosbaansluis.

Beslispunt Colleges

Akkoord te gaan met het versterken van de ecologische verbindingen in het Bos. De wethouder Amsterdamse Bos bereidt in 2021, in nadere afstemming met de gemeente Amstelveen een voorstel voor.

Verbeteren waterkwaliteit en ecologie

De Amstelveense Poel is een waardevol natuurgebied. Op de oeverlanden groeien bijzondere veenmos- en rietlandvegetaties. Het is een belangrijk leefgebied voor de ringslang. Een goede waterkwaliteit is een belangrijke randvoorwaarde voor de natuur. De kwaliteit wordt verbeterd door defosfatering van het inlaatwater vanuit de Nieuwe Meer, visstand beheer en de aanleg van natuurvriendelijke oevers. Deze oevers beschermen ook de eilanden tegen (verdere) afslag. We verkennen de mogelijkheden voor en effecten van baggeren van (delen van) de Poel.

Beslispunt Colleges

Akkoord te gaan met het verkennen van maatregelen om de waterkwaliteit van de Amstelveense Poel te verbeteren. De wethouder Water van de gemeente Amstelveen, in nauwe samenwerking met Amsterdam en Hoogheemraadschap Rijnland bereidt in 2020-2021 een voorstel voor.

Verbeteren entrees

Het Bos moet beter verbonden zijn met de stad. Veel toegangen zoals die bij Camping Amsterdamse Bos, Entree Noordelijke Poeloever en de hoofdentree hebben een hoog kruip-door-sluip-door-gehalte, missen de uitstraling van een Entree en de routing is soms onduidelijk. De hoofdentree is bijvoorbeeld niet optimaal door de veelheid van functies die ook een eigen dynamiek en groei kennen, waardoor de entree meer een overgangsgebied is dan een markante en uitnodigende ingang. Daarnaast willen we de herkenbaarheid en de bereikbaarheid van het entreegebied bij de Noordelijke Poeloever versterken. Dit sluit aan bij de voorgestane recreatieve ontwikkeling van de oever.

Beslispunt Colleges

Akkoord te gaan met de planvorming voor het verbeteren van de entrees Camping, Kleine Poel en Hoofdentree. De wethouder Amsterdamse Bos bereidt in de periode 2021-2023, in nadere afstemming met de gemeente Amstelveen en stadsdeel Zuid hiertoe voorstellen voor. De voorbereiding wordt gefinancierd vanuit het Stedelijk Mobiliteits Fonds van de gemeente Amsterdam.

Ontwikkeling kleinschalige locaties

Verschillende kleinschalige locaties krijgen een nieuwe functie. Het gaat bijvoorbeeld om een oude gemeentewerf, voormalige dienstwoningen, de voormalige Radartoren en een voormalige scoutinglocatie. Het zijn plekken die in samenspraak met bezoekers meerdere functies kunnen krijgen. Van bootcamp tot stadslandbouw. Van kiosk tot hondentraining-/ hondenspeelplaats. Ook teruggeven aan de natuur is een optie.

Beslispunt Colleges

Akkoord te gaan met de planvorming voor de ontwikkeling van kleinschalige locaties in het Bos. Hoofdentree. De wethouder Amsterdamse Bos bereidt in periode 2021-2024, in nadere afstemming met de gemeente Amstelveen en stadsdeel Zuid hiertoe voorstellen voor. De voorbereiding wordt gefinancierd vanuit het Stedelijk Mobiliteits Fonds van de gemeente Amsterdam .

Ontwikkelen cultuureiland

Met het Cultuureiland beogen we een plek waar het hele jaar door kunst en cultuur geprogrammeerd wordt. De eerste fase (uitvoering 2021) is een verbetering van het achterstallig onderhoud en een herinrichting van het terrein. Daarnaast onderzoeken we of we het Bostheater een extra kwaliteitsimpuls kunnen geven. We denken aan nieuwe horeca, flexibele openbare verlichting, glasvezel en mogelijkheden om het hele jaar door te programmeren.

Beslispunt Colleges

Akkoord te gaan met de planvorming voor een extra kwaliteitsimpuls van de omgeving van het Bostheater (cultuureiland fase 2). De wethouder Amsterdamse Bos bereidt in 2021-2023, in nadere afstemming met de gemeente Amstelveen hiertoe een voorstel voor. De voorbereiding wordt gefinancierd vanuit het Stedelijk Mobiliteits Fonds van de gemeente Amsterdam .

Thema 4: bekend

Omdat mensen het Bos meerdere keren per jaar bezoeken, komt in de publiekscontacten en de (marketing)communicatie de nadruk te liggen op de veelzijdigheid van het groene aanbod. Zo heeft de bezoeker handelingsperspectief en keuzes. De resultaten uit de bezoekersonderzoeken en de ervaringen en ideeën van de Bosondernemers worden verwerkt in het programma voor (natuur)educatie. Zo blijft deze groen, aantrekkelijk en divers. De verrassende veelzijdigheid van het Bos staat als onderdeel van de publieke waarde in de kijker. Door gebruik te maken van een mix van marketingcommunicatiemiddelen weten bestaande en nieuwe doelgroepen wat er allemaal te vinden en beleven is aan natuur en activiteiten. Dit draagt, meer dan voorheen, bij aan spreiding van bezoekers (om de balans te bewaren).

6. Gewenste resultaten in 2025, op hoofdlijnen

Met de hierboven voorgestelde maatregelen kunnen op de gestelde doelen over vijf jaar de volgende resultaten worden bereikt:

	2020	2025
Beschermen		
Fiets- en wandelpaden in voldoende staat	45%	85%
Toplaag/ drainage speelweiden in voldoende staat	80%	100%
Meerjaren Onderhoudsplannen voor de assets.	Deels ingevoerd (vastgoed)	Ingevoerd (groen, verharding en bruggen)
Verbeteren waterkwaliteit en ecologie Poel	Slechte waterkwaliteit	Goede waterkwaliteit (wordt naar verwachting 2027-2030)
117 bruggen in goede staat.	45%	90%
Bereikbaar		
Bezoekers met OV naar het Bos	3%	6%
Invoeren vergoeding parkeren	600 parkeerplaatsen (hoofdentree)	3300 parkeerplaatsen (gehele bos)
Benutten		
Oplossen van ecologische knelpunten	2017 gestart met ecologische verbindingszone Groene AS.	Alle knelpunten opgelost
Verhogen biodiversiteit door meer bosareaal	0 hectare	7,5 hectare
Ontwikkelen cultuureiland	Uitvoering fase 1 gestart (renovatie)	Fase 2 (ontwikkeling) uitgevoerd.
Bijdrage en besturing Amstelveen	0	Pm (afhankelijk van besturing)
Ontwikkeling kleinschalige locaties	0	6 locaties heringericht.

Bron: DG groep 2017 + investeringen 2017-2019.